

tako govori? Kmet časi res veli: „ta jed mi diši; ali s tim le dopoveduje, da ima želje do kake jedi, ne pa, da je: „wolschmekend.“ Dolenec bi djal: ta jed je slastna, neslastna, ima slast, nima slasti. Ko bi ta knjiga ne imela spredaj letnic, gotovo bi mislil, da je pater Marko njeni oče; le on je znal barbariti, kakor je na pr. naslednje: „podbudujejoč, odstrašujejoč (abschreckend),*) (na se) vlečejoč**“ (kraj) = anziehend, okrepčujejoč, zadoštujejoč.“ In tacih napák ni kraja ne konca, kakor bi ne imeli razun slovnice užé dovelj družih pisarjev, ki nam jezik pridijo.

(Dalje sledí.)

O Rojenicah.

Že se je velikrat v „Novicah“ o Rojenicah govorilo in to kar je bilo tukaj povedanega, je po nemški napisal gosp. prof. dr. Klun v „Oesterreichische Blätter für Literatur und Kunst“ Nr. 47. in 48 leta 1857. Temu je dodal posnetek iz povedanega in nekoliko opazk in tolmačenja oziraje se na nemško mitologijo. Najpred je overgel izreko Jakopa Grimma: „die Slaven entwickeln keine Vorstellung von den Schicksalsgöttinnen“, ker imajo Slovenci tri verste osodnih boginj. Potem je overgel gospod Terstenjakovo izpeljavo Rojenic od andiškega Râgini, ker Rojenica je izpeljana od glagola roditi, in pomeni tedaj v prenesenem pomenu žensko bitje, ki je z rojencom ali rojenko v zvezi, in se imajo Rojenice za toliko zmatrati kakor nemške „norni“ (Grimm. Myth. I. 376—388). Razun Rojenic je tudi omenil: želikžene in bele žene, in misli, da so želikžene enake z nemškimi „Wunschweiber“ (Grimm. Myth. I. 391 in 400). Iz tega, pravi, se vidi, da si Slovenci osodne boginje večverstno mislijo in predstavljajo, le da se do zdaj za to stvar nobeden menil ni in da so si pripovedke samo dojnice in predice pripovedovale. Za tem oznanja to, kar se je v „Novicah“ od Rojenic govorilo, in k mnogo pripovedkam, v kterih je od Rojenice govorjenje, pravi po pravici, da je Rojenica z Vilo zamenjena.

Te opazke so večidel dobre, le opazki pri 5. pripovedki, ki sem jo v „Novicah“ v 47. listu 1857 ob kratkem in v knjižnem jeziku povedal, ki je pa v Miklošičevem delu: „Slavische Bibliothek“ II. B. popolnoma in v horvaško-slovenskem narečji natisnjena, ne umem, ker ne vem, kako je bilo mogoče ponemčiti besede: „če ne bo vzela Vilinskega kralja hčere“ takole: „wenn er nicht die Tochter des Vilkinskischen Königes heirathet“; le to se mi čudno zdi od kod je ta k prišel, da se je iz tega mogla po tem takem napraviti gotovo napčna opazka: sollte unter dem „Vilkinskischen Könige“ der in den nordischen Sagen vorkommende Heldenvater Vilkinus gemeint sein? (Grimm's Myth. B. I. p. 349) Vilinski kralj ni nič drugega kakor: der König der Vilen. Tudi to se mi ne zdi odveč, da povem, da nekoliko razločka se mora delati med narodnimi povestmi med Slovenci na Kranjskem in med temi na Horvaškem. Sklep storij na Kranjskem je res večidel: „men' so pa dal' iz fingrata (ne naprstnika) jest', 'z rešeta pit', pa z lopato po rit'.“ Pri Slovencih okoli Varaždina tega sklepa nisem dozdam še slišal. Naj navadniši sklep je: „i pil sem iz pisanoga vrčka, da mi i dendenes rit frčka“; ali pa: „i napravili su velike gosti kaj je bilo 'sem za dosti“; ali: „ta naj ide v koš gde“ „jih ima još“ i. t. d.

*) Abschrecken se pravi: ostrašiti, ne: odstrašiti. Le tačas bi se reklo, da je kdo na pr. tatéva odstrašil, ako bi mu bilo vedeče, da bo prišel krast, pa bi se v kosmato kravjo ali volovsko kožo zavil, i tako odgnal ga. Odstrašiti je: „wegschrecken.“ Pis.

***) Horrendum

Da se pa ta del slovenske mitologije bolj in bolj dožene, donašajo domoljubni možje od časa do časa iz raznih strani slovenske dežele prineske. Nate tedaj še nekoliko pripoved iz Varaždinske okolice, kar sem znova o ti stvari zvedil, in to tako kakor narod pripoveduje v horvaško-slovenskem narečji, kakor je treba, da se narodne stvari zbirajo.

1. Tak je bil jenkrat jeden kralj koji je ne imel dugo sina. Onda se dogodi da se je na jenkrat sin narodil, a to je bilo njemu jako drago. On nam dá velike gosti napraviti, i koj god je k njemu došel je dobro došel. Dogodi se da su došli na večer kasno dva bogci, i oni su dobili piti i jesti, i onda su vu štali zaspali. Ponoči na jen put odpre se štala a nuter dojdú tri belo oblečene ženske a to su bile Sujenice. Prva od ovih Sujenice veli: kaj bu ovo dete? naj bu soldat; druga veli: ne, naj bu general; a tretja veli: ne, ne gon, gda bu dvajsti i dve leta star, onda naj vubije svoju mater in oca. Vu jutru se stanu bogci, najaju se, dojdú vu hižu pak su govorili: joj joj! da bi vi znali kaj ovo vesele znamenuje, vi bi se plakali. Oni su morali pred kralom povedati kaj je to. A mati se je onda na veke nad sinom plakala. Gda je vre sin odrasel pital je mater, zakaj se plače. Ona mu pove da bude svoje stareše zaklal. Na to sin veli: a ja, ja ne bum zaklal jih. Onda misli, misli kak ne bi stareše zaklal, pak ide z doma, pak dojde v jednu šumu da se tam vužge da ne bu onda moral zaklati stareše. Zakuri si drva pak se rezkuraži pak skoči v ogenj, i onda je tam zgorel; ali srce je ostalo čisto celo, i ona je jako dišalo. Onda je išla jen put jedna bogata či onud pak je išla glet to srce, i kak je podehnula mam je onoga istoga sina porodila. Onda on isti sin je pak rasel i bil je jako spameten, pak je štel iti jen put dimo starešom svojim prvešem. I došel je i tam je živel. Onda jen put na večer gda je išel nekam z doma, bilo mu je rečeno da mu doma krađu. On brže bole dimo pak zeme sablu dol iz stene pak počne cepati ž njum po posteli gde je njegov prveši otec to je kral i kralica, mati prveša, ležalá, i tak je jih scepal i vmoril. Kaj god mu je bilo sujeno ono je i včinitil.

2. Bil je sejem vu lastovitem mestu pak je onda išel jeden mesar na sejem, pak ga je noć zastigla pak je onda moral prenočiti pri jedni hiži, a čez onu noć se je narodilo jedno dete. Taki došle su Rojenice i prorokuvale su mu. Jedna je rekla da bude pop; druga: ne, — neg ne znam kaj mu je prorokovala, — a tretja je rekla, da se bude vužival blaga ovoga mesara. A mesar je to čul pak si je mislil, da kak bi to moglo biti da bi se ov moga blaga vužival? A on se je v jutro rano stal pak se je na put odpravil pak je ovo dete v žep del, pa gda je mim plota išel pak je to dete na kolec napičil kre puta. A on je mislil da je za istinu napičil, a ne je, neg samo za povoj nateknul. Na to dojaše njegov sused za njim a vidi dete na kolecu. Zeme to dete pak se povrati dimu pak si je odhranil. A ov, koj je nabol, imel je drugo leto dete, i ovi obadva su zrasli pa su se oženili, i tak se je vuživalo blago toga mesara kak mu je bilo i sujeno.

3. Bil je jeden muž pa je imel s svojim ženom dete. A gda ga je imela onda su došle Sujenice suditi mu kaj bu iz njega. A tam je bil jeden bogec i vidil je Sujenice pa je 'se čul kaj su Sujenice sudile. Prva je rekla da naj bude soldat; druga je rekla da naj bude pop, a tretja je rekla, da se bude utopil. A to je bogec 'se čul. Onda gda su odišle bogec je 'se povedal njegovemu ocu i materi kak su sudile Sujenice i rekel je da se bude utopil. Oni pak ga nisu pustili nikam vun. Gda je odraslo dete a gda je bilo sedem let staro onda je bilo jako vihrasto i zmirom bi rado bilo vuni. Oni ga pak nisu pustili vun, nego jeden put su obedovali a dete je vun odišlo in vu zdencu se je vtopilo kako su mu odsudile Sujenice.

4. Bil je jeden grof pak mu je žena grofica imela jednoga sina, a gda se je rodil došle su mu Sujenice sudit. Prva je rekla da naj bude soldački oficir; druga je rekla da naj bude tako kak mu je otec; a tretja je rekla da ga bu vuk pojel. A to je 'se čul jeden bogec kak su one sudile, pa je 'se povedal grofu. Onda gda je sin narasel dali su ga vu školu i 'se su ga izvučili. Onda pak, gda ne je imel škole, prosil je oca da bi se rad išel vozit vu kočiji po šumi. To pak mu je otec dopustil, i odpeljal se je vu šumu gda su rasle vu šumi lepe dišeće rože, a on se je sam vozil s kučišom pak je rekel kučišu da mu naj dá jednu rožu. On mu je dal vu kočiju pak ju je nazad zaprl i obrnuli su se nazad dimo. Gda su došli dimo, otec i mati mu dojdu kočiji da ga budu vun zeli iz kočije. Oni odpru kočiju a vuk vun skoči, a to je bila ona roža koja mu je vu šumi dišala; i tak se je izpunilo kaj su mu sudile Sujenice.

M. Kračmanov.

Podučno in svarilno.

Tistim nekaj, ki radi v lotrijo stavijo.

Nekega dne — tako pripoveduje sloveč pisatelj — stojim s svojim prijatlom na cesti, ko me neki ptuj berač za milovšina ogovori. Čuden človek je bil to. Lica blede in upadene, oči zatemnele, lasje sivi. Al pri vsem tem ni bil mož še star, tudi je bil dost častitljivega obličja; oprava mu je bila zlo siromaška, vendar pa snažna. Dam mu dar, ne ravno majhen, in govorim, ne pečaje se dalje za-nj, s prijatlom naprej. Ko se čez ene trenutke od njega poslovim, vidim berača iz bližnje štacune stopiti, lotrijski listič v rokah deržaje.

Serdito mu stopim nasproti. — „Pokažite mi dar, ki sem ga vam ravno kar dal“, zarežim va-nj. —

„Dobri gospod — me zaverne berač — po pravici ste nejevoljni al slušajte me in gotovo boste imeli usmiljenje z menoj! Kar vam bom povedal, ni še dozdej nobena živa duša zvedila; vam pa bom odkril svoje serce“.

Te besede so mi dale kaj posebnega pričakovati, in akoravno se je vse terlo ljudi po cesti, se vendar nisem sramoval, z beračem iti in slušati njegovo dogodbo, ki mi jo je vès presunjen pripovedoval. —

„Če se sam sebe pogledam — začne pripovedovati — in vidim se tako starega in medlega, bi sam kmalo začel dvomiti, da ni davnej, kar so mi minili lepi dnevi vesele mladosti. Bil sem nekđaj izversten dijak (šolar), dobro odgojen in omikan, al reven in brez posebnih priporočkov za prihodne boljši dni. Pa kaj se peča mladina veliko za prihodnost, ker ima s pričujočnostjo preveč opraviti. Učil sem se pravosodja (pravice) in k svoji veliki nesreči soznanil se z lepim dekletom. Sklenil sem ž njo zaročiti se berž ko si prislužim svoj košček kruha. Ta misel delala me je srečnega. O zlata, lepa sanja mojih mladostnih let! — zarja njina, akoravno že v zatonu, še zdaj bliši iz daljave mojem očem. — Oče zale Rezike je bil mož, kakor jih je na cente, dobrovoljen, dokler čas ne pride, kaj dati; prijazen, dokler človek kake dobrote od njega ne zahteva; ljubil je svojo hčer, pa slepó jo po svoji volji vladal. Mož najno znanje ovoha. Vse to se mu je zdelo preotroško, prelahko razderljivo, da bi se bil jezil nad nama. Vzame nekega dne hčer pred se in ji na serce govori, da je pri meni družega ne čaka kakor življenje polno težav in nadlog; da po svojem stanu, premoženji in lepoti lahko kaj boljšega dobi itd. Nje nagnjenje do mene je imenoval prazno sanjarijo, — sploh, govoril je v njo tako, kakor bi bil vsak pameten človek govoril. —

Punčka je bila vsa prepadena in žalostna; pri prvi priliki mi naznani vse, kar ji je oče rekel. Jez ji obetam, berž ko bo mogoče, preskušnje doveršiti ter potruditi se po kakem zaslužku, — pride pa mi tudi na misel, naj v lotrijo

stavim! — Res storim, in zakaj bi ne bil? saj bi bile edino ravno po ti poti napred vse zapreke moje odstranjene. — Dobil sicer v lotriji nič nisem, al občutil sem v tistem upu toliko sladkost, kakor še nikdar v življenji. Le še in le še stavim. — Minulo je tako več časa, al nič nisim zadel. — Oče pošlje, ker vse njegove besede niso nič hasnile, Reziko na deželo; vedil je dobro, da ločitev bo rane njenega serca najhitreje zacelila. In ni se motil mož. Komaj je minilo pol leta, se Rezika že z nekim oskerbnikom omoži.

To me je presunilo do dna duše. Učiti se mi ni odsej več ljubilo; strastno se udam igri. Po vsi sili sem hotel po lotrii obogateti in z kupom zlata stopiti potem pred nezvesto Reziko ter ji tako sljo narediti po sreči, ktero je lahkomišeljeno zaverгла. Živel sem tako dolgo časa, sam ne vem kak dolgo. Le toliko vem, da vse od tistih dob preživljene leta so se mi zdele sanja, in ko se iz nje probudim, sim spoznal, da sem to, kar sem — berač! Brez premoženja, brez prijatlov se potikam po svetu; spomin zgubljenе sreče me bode povsod kot oyster tern v serce. Edino upanje sem stavil le in le na lotrijo, — kdo bi mi tudi zavidil to srečo? Kruhek si odtergam od ust, — mraz radovoljno terpim, da si le up kupim. In to se je zgodilo tudi danes za vaš obilni milodar. — Al mi hočete tedaj odpustiti? Morebiti je ravno vaš mili dar temelj moje sreče; morebiti mi prinese vaše usmiljenje srečo; morebiti ni deleč čas, da vam bom mogel hvaležnost svojo drugač skazati kakor s praznimi beraškimi besedami in obljubami“.

Pri poslednih tih besedah se berač vès spremeni. Njegovo sključeno truplo se je pokonci zravnalo, lica mu zalije rudačica, z oči ma zasije mladostnega ognja žarek. V tem povratku njegovih mladostnih moči zdel se mi je kakor razvalina, ki se, obsijana od rudeče večerne zarije, nadá z lepoto zdavnej razpadene blišave in veličastva. —

Berač je zdaj omolknil, pa bil je od nekega notranjega ognja kakor vès prevzet. Nisim vedil, kaj bi mu bil na vse to odgovoril, on pa nadaljuje zopet govor svoj ter reče: „Ako se več ne vidiva, pozabite to uro; — jez pa vas in vaše miloserčnosti pozabil ne bom, nikdar, tudi na zadnjo uro ne.“ Pohlévnó se mi priklone in posloví.

Čez osem dni grem zopet ravno memo tiste štacune. Veliko gnječo ljudstva že od deleč ogledam. Iz besed posameznih zvem, da je nekdo tu nagloma umerl. Kmalo se pridrenjam tudi jez do merliča, ki je na tléh ležal. Bil je tisti berač, ki mi je nedavno svojo osodo pripovedoval. Ležal je ravno pred pragom štacune, v kateri je unidan v lotrijo stavil. Ljudje so mu ravno vlekli neki listič iz roke, ktereга je v desnici kerčovito stisnjenega deržal. Začudenja krik zdaj vstane. Bil je lotrijski listič in na njemu so stale številke, ki so bile ravno vzdignjene. Zadel je bil siromak terno, al prvi prijazni nasmeh sreče je bil reveža tako omanil, da je strastnega veselja prevzet — na mestu umerl.

Poslovenil J. Levičnik.

Slovanski popotnik.

* Te dni nam je došel prvi list novega slovenskega časnika, ki se zove „Glasnik za literaturo in umetnost“ in ga vredeuje in izdaja gosp. A. Janežič v Celovcu. Mnogo prav mikavno in podučno pisanih reči obsega, s kterimi se bo gotovo prikupil svojim bravcom in si privabil naročnikov obilo. Obsega pa list, v kterem nahajamo večidel imena čislanih krajnskih pisateljev, sledeče večje sestavke: Bog, pesem po Deržavinu poslovenil Fr. Levstik, — Jela, novela, spisal Vel. Mandelc, — Morski duhovi, pesem, spisal S. Jenko, — Potovanje iz Litije do Čateža, spisal Fr. Levstik, — Pajki, spisal J. Tušek, — Čertice iz življenja Šnakšnepkoveškega, spisal Fr. Erjavec; potem sledijo Drobtnice: Ajdovo zerno, ruski jemščik, Carjev katún, in h koncu nabirki iz literature in umetnosti. Sklepa